

29.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 1.4.2021
HE 241/2020 vp / Lausuntopyyntö

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Oppilas- ja opiskeluhuollon onnistunut integraatio

Oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä kokonaisuutena on Etelä-Karjalan alueella hyviä kokemuksia. Psykologi- ja kuraattoripalvelujen siirtäminen hyvinvointialueelle on kannatettava esitys. Myönteisiä kokemuksia on sekä Eksoten että kuntien näkökulmasta. Tämä organisointitapa tukee ja mahdollistaa oppilaiden ja opiskelijoiden entistä kokonaisvaltaisempien tukitoimien järjestämistä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) todetaan, että opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Esitetty organisointi, osana hyvinvointialuekokonaisuutta, mahdollistaa samalla tavalla kouluyhteisössä toteutettavan tehtävien hoitamisen.

Etelä-Karjalassa maakunnallista mallia on toteutettu pääosin lähipalveluna, osana kouluyhteisöä. Kouluterveydenhoitajat, -lääkärit, kuraattorit sekä koulupsykologit toimivat kouluilla, ja kuraattori- ja psykologipalvelujen saatavuus ja saavutettavuus ovat parantuneet myös pienten kuntien kouluissa. Maakunnallisena toimijana palvelut on pyritty turvaamaan tasapuolisesti ja yhdenmukaisesti. Erityisesti kollegiaalisen tuen saatavuus on vahvistunut esimerkiksi pienemmissä kunnissa. Kouluissa tapahtuva moniammatillinen yhteistyö on lisännyt tiedon välittämisen mahdollisuutta ja nopeampaa puuttumista havaittuihin ongelmiin. Toimintamalli on lisännyt ennaltaehkäisevää toimintaa. Tämä on näkynyt myös lastensuojelun kustannusten vähenemisenä.

Yhteistyö kuntien eri hallinnonalojen, erityisesti sivistystoimen kanssa on tärkeää. Koulun arjen sujuminen on yhteinen asia, toimiva maakunnallinen opiskeluhuollon ohjausryhmä tukee yhteistä työtä Etelä-Karjalassa. Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat tärkeitä ja välittyvät ensisijaisesti oppilaille,

29.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

opiskelijoille ja heidän perheilleen. Avoin keskustelu monialaisesti ja käsitteiden määrittäminen auttavat yhteisissä päämäärissä.

Jokaisessa mallissa on muistettava jatkuvan kehittämisen tarve. Maakunnallisessa opiskeluhuollon ohjausryhmässä on Eksoten ja kuntien edustus. Yhteistyössä valmistellaan parhaillaan maakunnallista yhteisöllisen työn vuosikelloa perus- ja toiselle asteelle sekä perusasteen poissaolomallia.

Julkaisussa ”Rajapinnoista yhdyspintoihin”, Kehittämisaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä, Kuntaliitto 2016, sivun 27 kokemuspuheenvuorossa on kuvattu kokemuksia oppilashuollon maakunnallisesta järjestämisestä sekä Eksoten että kuntien näkökulmasta. Nykyistä toimintamallia pidetään hyvänä organisoinnin tapana ja laissa esitetty malli vastaa tätä. Merkittävää on myös jatkossa vahvistaa entisestään nuorten työpajatoimintaa muiden työllistymistä, elämänhallintaa ja oppimista tukevien toimintojen ohella (kuten mm. Ohjaamot). Eksote tuottaa yhteistyössä Laptuotteen kanssa oppipajatoimintaa. Tässä tarvitaan tiivistä yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, 3. sektorin ja TE-toimiston kesken.

Huomioita tulevaan lainsäädäntöön oppilas- ja opiskeluhuollon näkökulmasta

Oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden kokonaisuuden osalta on Etelä-Karjalassa saatu jaettua resursseja tasaisesti maakunnan kaikkiin kuntiin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta palveluiden saatavuus ja tasapuolisuus sekä yhdenvertaisuus toteutuvat melko hyvin. Yhteistyö opetuksen järjestäjien kanssa on tiivistä. Lisäksi lasten ja nuorten palvelukokonaisuudessa ja oppilaiden yksilökohtaisen tuen kokonaisvaltaisessa tarkastelussa on huomioitu joustavuus. Pienemmillä kouluilla on mm. pyritty huomioimaan opiskeluhuollon palveluiden osalta työntekijöiden tavoitettavuus vuoropäivinä. Työntekijöiden äkillisesti poissa ollessa kiireiset yhteydenotot saadaan ohjattua myös kuntarajat ja koulualueet ylittäen. Työpäivien ja tilojen jakaminen ammattiryhmien kesken tuo kuitenkin myös haasteita monialaisen koulukohtaisen työn toteutumisessa sekä useamman työntekijän työajan suunnittelussa.

Yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön vastuu on kouluilla ja oppilaitoksissa. Eksoten oppilas- ja opiskeluhuollon palveluissa toteutetaan sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista toimintaa. Toteuttamismallista huolimatta haasteena ovat suuret

29.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

alueet ja useat koulut. Eksotessa kaikki oppilas- ja opiskeluhuollon ammattiryhmät toimivat kiinteänä osana kouluyhteisöä, työtilat ovat pääasiassa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kouluilla. Valitettavasti kunnat eivät ole pystyneet tarjoamaan muutamien koulujen osalta tiloja koulun sisältä, jolloin tilat on pyritty sijoittamaan yhteistyössä koulujen välittömään läheisyyteen.

Opiskeluhooltolaki määrittää pääpainon yhteisölliseen opiskeluhooltotyöhön, yksilöllinen työ painottuu eri tavoin ammattiryhmien välillä suositusten ja velvoitteiden mukaisesti. Yhteisöllisellä työllä edistetään hyvinvointia ja oppimista, kehitetään kasvuympäristöä sekä ehkäistään ongelmia esimerkiksi kiusaamista, psyykkisiä ongelmia ja haasteita koulunkäynnissä. Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva yhteisö on kaikkien kouluissa ja oppilaitoksissa olevien vastuulla. Koulu- ja opiskeluterveyden sekä psykososiaalisen opiskeluhoollon (kuraattorit ja koulupsykologit) tiivistä monialaista jatkuvaa yhteistyötä, kehittämistä ja suunnittelua tarvitaan. Jokainen ammattilainen tuo oman osaamisen kouluyhteisöön ja ammatilliseen tukeen tarvitaan myös oman alan esimiehen tukea. Molemmissa malleissa on myös riskinsä. Toimittaessa osana sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiota voi ennalta ehkäisevän ja yhteisöllisen työn sijaan hoidollinen työ painottua enemmän. Aiempien kokemusten perusteella kuntien ja oppilaitosten alaisuudessa työskentely ei ole puolestaan aina ollut oppilas- ja opiskeluhoollon tavoitteiden mukaisesti rajattua.

Maakunnallisena toimijana olemme kehittäneet vahvasti opiskeluhoollon palveluiden monialaisuutta. Oppilas- ja opiskeluhoollotyön ammattilaisten tehtäväkuvat, vastuut ja roolit on hyvä tunnistaa. Työnohjauksen ja yhteisten koulutusten lisäksi ammatillinen verkosto maakunnassa tukee monialaista työtä. Oppilaan tai opiskelijan tarvitsema yksilöllinen tuki voidaan kohdistaa ja luottamuksen kautta tavata oppilasta tai opiskelijaa myös yhteisvastaanotolla. Opiskeluhoollon palveluiden ammatillisten esimiesten tiivis yhteistyö ja yhteinen hallinnollinen työnantaja tukee myös osaltaan kokonaisvaltaista toimintaa. Johtaminen mahdollistaa yksilön ympärille muodostettavan monialaisen tukiverkoston, jossa läheisillä on myös tärkeä rooli.

Laadukas työ mahdollistuu sitovien henkilöstömitoitusten avulla. Myös koulupsykologien osalta tulisi saada oppilas- ja opiskelijamäärä sekä kouluyhteisöjen määrä maltilliseksi. Laadukkaan työn lisäksi tämä auttaisi henkilöstön saatavuuteen ja työn houkuttelevuuteen. Sitova mitoitus suosituksen sijaan turvaisi oppilas- ja opiskeluhoollon palveluiden laadullisen monialaisen

29.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

työn toteutumisen. Kokemus sote-organisaatiosta on pääasiassa myönteistä. Yhteistyön koetaan tiivistyneen niin oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden sisällä kuin kuntien eri hallinnonalojen ja muiden sote-palveluiden kanssa. Pelättyä kouluyhteisöstä etääntymistä ei ole tapahtunut.

Syyskuussa 2020 kysyttiin monialaisilta oppilas- ja opiskeluhuollon alueellisilta tiimeiltä palautetta Eksoten palveluiden toteutumisesta. Tiimeihin kuuluvat kuraattorit, koulupsykologit, kouluterveydenhoitajat ja mahdollisuuksien mukaan lääkärit. Aluetiimit tapaavat myös laajoina, jolloin tavataan kasvatus- ja opetustoimen henkilöstöä.

POSITIIVISIA ASIOITA

- Mahdollisuudet kehittää yhteistyötä erikoissairaanhoidon kanssa
- Mahdollistaa tehokkaan ja hyvän yhteistyön opiskeluhuollon työntekijöiden kesken, keskinäinen ammatillinen yhteistyö
- Opiskeluhuollon ja koulun johdon suhde pysyy neutraalina
- Opiskeluhuollon ja koulun tehtävät rajautuvat selkeästi, opiskeluhuollon väki ”selkeämmin” omassa perustehtävässä
- Kouluorganisaation ulkopuolisena on vahvempi asiantuntijan rooli, hallinnollinen etäisyys antaa perspektiiviä
- Kodin ja koulun välisten konfliktien kohdalla koulun organisaation ulkopuolisuus on toimivaa.
- Mahdollistaa asiakkaan tasapuolisen ja oikeudenmukaisen tuen oppilaille/opiskelijoille/perheille/kouluyhteisöille
- Ammatillisen ja moniammatillisen tuen saaminen mahdollistuu
- Opiskeluhuollon palveluiden jakaantuminen tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti koko maakunnan alueella
- Mahdollisuus kehittää laajasti oppilas- ja opiskeluhuollon prosesseja yhteistyössä koulujen sekä Lasten ja nuorten talon muiden palveluiden saralla

HUOMIOITAVIA ASIOITA

- Opiskeluhuollon työntekijöitä pidetään liikaa terveydenhuollon työntekijöinä, unohtaen opiskeluhuollon ensisijaisen tehtävä: ennaltaehkäisevä yhteisöllinen työ

29.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

- Erikoissairaanhoidosta tulee velvoittavia pyyntöjä/paine tehdä tutkimuksia sekä seurantatyötä
- Oppilaitosten kehittämiskulttuuriin ei ole helppoa päästä mukaan, sisäiseen kehittämistyöhön ja pedagogisten ratkaisujen suunnitteluun - >tulee erilaisia käytäntöjä, riippuu rehtoreista ja kuntien linjauksista
- Epäily on, että pienten kuntien puolella opiskeluhuollon palveluiden toiminta rajautuisi, mikäli toiminta olisi opetustoimen organisoimaa
- Tietojärjestelmät kehittämisen kohde, tarvitaan yhteinen toimiva tietojärjestelmä. Potilastietojärjestelmä tiedon saannin kannalta hyvä, oppilashuollon mittareiden, vaikuttavuuden ja seurannan kannalta ei kuitenkaan palvele.
- Sote -organisaation ”leima”, voi vaikuttaa esim. tilojen saatavuuteen/ käytettävyyteen, tiedonkulkuun. Tämä pulma johtuu koulujen rajallisista tiloista.
- Uusien koulujen suunnitteluissa tulee huomioida oppilashuollon tilojen riittävyys ja eri ammattiryhmien tilatarpeet

Opiskeluhuollon palveluiden puolesta yhteistyössä
toimintayksikön esimies Sanna Imeläinen